

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. Quarum rerum Deus habeat propriam ideam?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

rendit, hujusmodi respectus causari formaliter ab intellectu divino, apprehendente in sua essentia omnino absoluta aliquem respectum rationis: hoc enim, ut ostendimus, importat aliquam imperfectionem in cognoscendo, Deo repugnantem. Unde quando addit in aliis locis, tales respectus esse intellectos à Deo, solum intendit eos esse intellectos fundamentaliter, & quatenus cognoscit imitabilitatem suæ essentiae, quæ, ut diximus, præbet intellectui nostro fundamentum fingendi in Deo relationem rationis ad creaturas: non autem formaliter concipiendo talem imitabilitatem ad instar relationis. Unde loco citato de veritate in resp. ad 9. sic ait: *Quamvis respectus intellecti à Deo, sint multi, in quibus pluralitas idearum consistit: quia tamen illos omnes per suam essentiam intelligit, intellectus ejus non est multiplex, sed unus.* Quibus verbis docet quod illi respectus non cognoscuntur à Deo ad instar relationis, sed per essentiam suam, quam cognoscit ut imitabilem à creaturis. Vel etiam dici potest, hujusmodi respectus esse intellectos à Deo speculative, & mediata, in quantum cognoscit illos esse formatos, vel formabiles ab intellectu creato, vel creabili. Quod non sufficit ad formationem entis rationis, quia ex tali cognitione speculativa, & mediata, ens rationis non accipit illud esse fictum & diminutum, in quo consistit ejus essentia, sed extrinsecam tantum denominationem cogniti & intellecti, eo modo quo entia realia, quando ab intellectu cognoscuntur. Ut enim supra ostendimus, ad formationem entis rationis, requiritur quod denominetur cognitum, denominatione cognitionis fictæ, seu fingendo: id est apprehendendo per modum entis, id quod secundum se non est ens, & quasi vestiendo objectum aliqua entitate quam non habet. Ad quod non requiritur quidem quod intellectus judicet ens rationis esse ens reale (hoc enim iudicium falsum est, & erroneum) sed quod apprehendat ad instar formæ, vel relationis, illud quod non est forma, nec relatio; & hoc non est falsum, quia non est iudicium, sed apprehensio; dicit tamen imperfectionem, quia non attingit objectum sicuti est, sed ad instar, & ad modum alterius, ac proinde Deo repugnat.

64. Dices, Non potest cognosci divina essentia, ut imitabilis à creaturis, nisi cognoscatur ut ordinata & relata ad creaturas: quia talis imitabilitas non est aliquid absolutum, sed respectivum, & dicens ordinem ad creaturas imitantes, & participantem divinam perfectionem: Ergo Deus cognoscendo suam essentiam, ut imitabilem à creaturis, eam cognoscit cum aliquo ordine, & respectu ad creaturas, & sic format aliquem respectum rationis, apprehendendo ad modum respectivi, id quod in se est omnino absolutum & independens ab omni respectu.

65. Respondeo negando Antecedens: licet enim imitabilitas divinæ essentiae non possit à nobis concipi, nisi cum aliquo ordine & respectu ad creaturas; & nisi fingendo in essentia divina omnino absoluta, aliquem respectum rationis ad illas: à Deo tamen potest cognosci, sine tali ordine & respectu, per modum scilicet summæ eminentiæ, & cognoscendo ipsas creaturas, ut subjectas imitabilitati suæ essentiae, & ab ea dependentes, & participatas. Ad quod non requiritur, quod Deus cognoscat suam essentiam, ut relatum & ordinatum ad creaturas; sed potius quod ordinet & referat creaturas ad suam essentiam, red-

Tom. I.

A dendo illas imitantes, & participantem suam perfectionem. Quod explicari potest exemplo maternitatis Beatissimæ Virginis, supra relato: ut enim Deus cognoscat Beatam Virginem esse matrem Christi, non oportet quod ad eam referat personam Verbi Divini, sed potius quod B. Virginem ordinet, & referat ad ipsum Verbum, supplens vices substantiæ creatæ in humanitate Christi.

ARTICVLVS III.

Quarum rerum Deus habeat propriam ideam?

B **M**ulta sunt de quibus dubitari solet, utrum Deus habeat propriam illorum ideam: scilicet Persona Filij & Spiritus Sancti, quæ per generationem, & spirationem producuntur. Res purè possibilis, & quæ nullum dicunt ordinem ad existentiam; mala, privationes, & peccata, quæ non cognoscuntur nisi ratione formæ, quæ privant: materia prima, quæ cum ex se sit experta omni actualitatis, & careat formâ informantem, videtur etiam carere omni formâ ideante: formæ rerum corruptibilibus, proprietates quæ inseparabiliter comitantur subjectum, & accidentia quæ illi superveniunt: denique potest esse difficultas de singularibus, quæ cum per accidens tantum à natura intenduntur, propriam non videntur habere ideam in mente divina. Has omnes difficultates breviter hic discutemus, & resolvemus. Unde

Dico primò, divina essentia non est idea Filij, aut Spiritus Sancti, nec Filius habet ideam in intellectu Patris æterni, nec Spiritus Sanctus in intellectu Patris & Filij. 66.

Ratio est, quia idea habet rationem causæ exemplaris respectu ideati: Sed divina essentia non est causa Filij, aut Spiritus Sancti: Ergo non habet rationem ideæ, in generatione Filij, & processione Spiritus Sancti.

D Præterea, Idea est forma ad quam respiciens artifex operatur: Sed Pater non est artifex in generatione Filij, neque habet modum artificis; quia non est causa ejus, sed principium, & idem dicendum est de Spiritu Sancto: Ergo Pater non habet ideam in generatione Filij, nec Pater & Filius in productione Spiritus Sancti.

E Item idea est forma determinans agens quod operatur ex intentione finis, ut constat ex ejus definitione supra exposita, & ex Dionysio, qui vocat ideas, *prædefinitiones*: Sed Deus ad intra agit ex necessitate naturæ, & non liberè, nec ex intentione alicujus finis: Ergo non habet ideam in generatione Filij, aut productione Spiritus Sancti.

Dico secundo, Deus habet ideas rerum purè possibilium, quæ tamen non sunt practicæ, nisi virtualiter, & in potentia. Ita D. Thomas quest. 3. de verit. art. 6. ubi inquit, *Idea respicit practicam cognitionem, non solum habitu, sed actu: unde cum Deus de his quæ facere potest, quamvis nunquam sint facta, habeat cognitionem virtualiter practicam, relinquatur quod idea possit esse ejus quod nec est, nec fuit, nec erit: non tamen eo modo sicuti est eorum quæ sunt, vel erunt, aut fuerunt. Quia ad ea quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt producenda, determinatur ex proposito divinæ voluntatis, non autem ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, vel fuerunt; & sic hujusmodi habet quodammodo* 67.

A A a ij

indeterminatas ideas. Quibus verbis, non solum explicata, sed etiam probata manet conclusio. Deus enim non solum cognoscit, ea quae fecit, aut facturus est, sed etiam ea quae potest facere, & modum artificiosum, quod potest ea formare: Ergo format ideam de illis. Patet Consequentia: quia idea non est aliud quam forma per intellectum expressa, & formata, ut ad ejus instar aliquid fieri possit, & representans modum quod fieri potest. Sicut ergo artifex creatus, potest veram ideam formare non solum de re quam facit, aut facturus est, sed etiam de illa quam potest facere, licet nolit: ita Deus habet ideam, non solum existentium, aut futurorum, sed etiam mere possibilem: licet istorum, cum non sint applicatae a voluntate divina ad agendum, non sint practicae, nisi virtualiter, & in potentia: ut enim docet idem Sanctus Doctor quaest. 6. de veritate art. 6. idea determinatur ad agendum, ex proposito, seu decreto divinae voluntatis.

68. Hinc facile intelliges, & conciliabis id quod docet hic art. 3. ubi in idea duplex officium distinguit, scilicet quod sit principium productionis, & quod sit ratio cognitionis. Primo modo (inquit) dicitur exemplar, secundo modo, ratio cognoscendi, potestque ad scientiam speculativam pertinere. Additque, quod primo respicit idea ea omnia quae secundum aliquod tempus sunt: secundo autem modo respicit etiam ea quae nullo tempore fiunt. Quibus verbis videtur negare exemplar, seu ideam, respectu pure possibilem. Verum S. Doctor solum intendit excludere ideam possibilem, quae sit formaliter, & in actu secundo practica: quia ea quae sunt pure possiblem, non supponunt propositum, seu decretum divinae voluntatis, per quod ideae determinantur, & applicentur ad operandum. Non tamen negat, respectu possibilem, ideam virtualiter tantum & in potentia practicae.

69. Dico tertio: Materia prima non habet in Deo ideam sibi propriam, & distinctam ab idea formae, & totius compositi.

Ratio est, quia Deus non habet propriam ideam, nisi respectu eorum, quae sunt per se factibilia: materia autem prima, cum non habeat propriam existentiam, ut dicit S. Thomas hic art. 3. in resp. ad 3. & docent nostri Thomista in Philosophia; non habet etiam proprium fieri, nec potest terminare propriam actionem. Unde D. Augustinus dicit, materiam in umbra formae esse creatam, & D. Thomas loco jam citato, *sine forma* (inquit) *habet quidem materia ideam in Deo, non tamen aliam ab idea compositi: nam materia secundum se, neque esse habet, neque cognoscibilis est.* Unde quando quaest. 3. de verit. art. 1. dicit, quod si largè accipiamus ideam, pro similitudine, vel ratione, nihil prohibet materiae primae etiam secundum se ideam esse. Per se secundum se, non intelligit ipsam materiae entitatem, ut praescindit ab ordine ad formam; sed ut à forma distinguitur, & includit ordinem ad illam: sub qua ratione, materia habet propriam rationem, & cognoscibilitatem, distinctam à ratione, & cognoscibilitate formae; licet ab ea dependentem, & includentem ordinem, & habitudinem ad illam. Quare immeritò dicit Cajetanus, D. Thomam hic retractasse quod in quaestionibus disputatis docuerat.

70. Dico quarto, Deus non habet ideam mali, peccati, & privationum. Ita D. Thomas hic art. 3. ad 11. ubi ait, *Malum non habet in Deo*

A *ideam, neque secundum quod idea est exemplar, neque secundum quod est ratio &c.* De quo etiam videri potest quaest. 3. de verit. art. 4.

Ratio etià id suadet: Deus enim non habet ideam, nisi eorum quae pertinent ad ejus artem, vel scientiam practicae; & quae sunt ab illo factibilia, & per se cognoscibilia: Sed mala, privationes, & peccata, non pertinent ad scientiam Dei practicae, vel ad ejus artem; neque sunt per se cognoscibilia, sed tantum ratione formae quae privant: Ergo Deus non habet ideam mali, peccati, & privationum.

Dico quinto: Deus non habet propriam ideam formarum corruptibilium. Ita D. Thomas quaest. 3. de verit. art. 5. his verbis. *Idea proprie dicta respicit rem secundum quod est producibilis in esse; materia autem non potest exire in esse sine forma, nec è converso: unde propria idea non respondet materiae tantum, nec formae tantum, sed composito toti responderet una idea, quae est factiva totius, & quantum ad formam, & quantum ad materiam.*

Quibus verbis docuit, & probavit nostram conclusionem, quae confirmari potest, ex eo quod artifex, per ideam, & formam domus potest & totam domum, & quamlibet partem seorsim efficere: Ergo & Deus per ideam, & formam totius compositi, illud, & omnes ejus partes formare. Ex quo sequitur, quod Deus non habeat propriam, & distinctam ideam proprietatum: quia illae inseparabiliter comitantur subiectum, & simul fiunt cum eo, ac resultant per eandem actionem, quae producit essentia. Ita Sanctus Thomas hic art. 3. ad 4. Quantum verò ad accidentia quae superveniunt subiecto, ibidem docet speciale ideam habere: *Artifex enim* (inquit) *per formam domus, facit omnia accidentia: quae à principio concomitantur domum, sed ea quae superveniunt domui jam factae, ut picturae, vel aliquid aliud, facit per aliquam aliam formam.*

Dico ultimo, Non solum species rerum creatarum, sed etiam omnia singularia, habere propriam in Deo ideam. Est contra Platonem, qui ut refert S. Thomas, loco ultimo citato, dicebat singularia non habere aliam ideam, quam ideam speciei: eo quod intentio naturae consistat in speciebus, nec particularia producat, nisi ut in eis species salventur; & quia illa etiam mutabilia, & corruptibilia sunt: *Fluunt enim haec* (inquit ille apud Senecam) *& assidua diminutione, atque adjectione sunt. Nemo nostrum idem est in senectute, qui fuit juvenis. Nemo est mane, qui fuit pridie. Corpora nostra rapiuntur, fluminum more. Quidquid vides currit cum tempore. Nihil ex iis quae videmus manet. Ego ipse, dum loquor mutari ista, mutatus sum.* Oppositum tamen docet S. Doctor loco citato: quia providentia divina, non solum se extendit ad species, sed etiam ad singularia. Addo quod, Deus habet propriam ideam eorum quae sunt per se producibilia: singularia autem, cum per se subsistant, & existant, per se producuntur; ejus enim est fieri, cujus est esse: è contra verò species, cum non subsistant, nec existant, nisi in individuis, non producuntur per se, sed tantum ratione singularium.

Quæres ad complementum hujus disputationis, quænam sit propria causalitas ideae seu exemplaris? Respondeo propriam ideae causalitatem, non esse effectivam, aut finalem, sed formalem extrinsecam.

Quæres ad complementum hujus disputationis, quænam sit propria causalitas ideae seu exemplaris?

Respondeo propriam ideae causalitatem, non esse effectivam, aut finalem, sed formalem extrinsecam.

Probatur ex definitione ideæ supra exposita. Idea est forma, quam aliquid imitatur, vel ad quam respiciens artifex operatur: Ergo propria causalitas ideæ, erit ex passiva sui imitatione, conferre effectui speciem. Unde sicut forma naturalis, ex sua propria ratione, habet rationem causæ formalis intrinsecæ, in quantum per sui communicationem constituit totum compositum, & illud determinat ad certam speciem; ita etiam propria causalitas ideæ, erit formalis, non quidem intrinsecæ, sed extrinsecæ: in quantum ut objecta menti artificis, & per passivam sui imitationem, determinat agens ad producendum effectum talis speciei. Licet etiam ex consequenti, & minus principaliter, habeat quodammodo rationem causæ efficientis; quatenus artifex opera-

tur per illam, tanquam per formam intellectualem; & etiam finalis, in quantum bonitas & perfectio exemplaris, per intellectum artificis apprehensa, movet ipsum, ad hoc ut formet artefactum illi simile.

Hæc accipe (studiose Lector) & aquas divinæ sapientiæ, quas ex purissimis ac limpidissimis utriusque S. Doctoris, Augustini & Thomæ, fontibus, tibi largè in hoc Tractatu propinavimus, paululum degulta; donec in sequentibus, celeberris hujus temporis controversias, quæ tantâ animi contentione agitantur, juxta illorum Sanctorum Doctorum mentem, resolvamus: hos enim gratia suos elegit præcones, seu Christus suæ gratiæ fidelissimos interpretes, & clarissimas tubas, quarum sonus in omnè terrarum orbem exivit.

TRACTATUS QUARTUS DE VOLUNTATE DEI, ejusque Providentia.

Ad quæstionem 19. Divi Thomæ, & tres sequentes.

PRÆFATIO.

ROSE QUIMVR hac Tractatione de Divina Voluntate gravissimas Theologiæ difficultates, quibus adhuc Scholæ perstreperunt, & gravi interdum vulnere charitas leditur, quarum superiori Tomo, & Dissertationibus de scientia Dei, fundamenta jecimus. Præter cætera Scholæ nostræ placita, quibus forsitan ex nostris commentariis nonnihil lucis accedet, D. Augustini & S. Thomæ vindicias contra Molinam & Iansenium suscipio, quibuscum nihil nobis commune esse, sed ab utrisque æquo spatio recedere, ita compertum facio, & certis argumentis demonstro, ut planè nihil dubius asseruerim, eos qui Molinæ Antesignani vexilla sequuntur, etsi ab iis, Iansenius ultima quæque passus fuerit, propius tamen à Iansenio abesse. Atque ut hîc etiam specimen aliquod dem eorum quæ fusiùs & majori otio infra pertractantur, nemo est nisi rerum Theologicarum rudis, & qui non ultra videat quàm habeat oculos, ut cum Tertulliano loquar, qui eas omnes disceptationes quæ ferrent, dubitet ab uno principio deduci, quod Scholæ omnis Thomistarum summa consensione pernegat; cæteris nedum probatur, sed maximum etiam presidium est, quo sese in tuto positos esse arbitrantur. Hoc unum omnibus principium commune est, Gratiam per se efficacem libertatis indifferentiæ exitialem esse, nec posse nisi alterius temperamento aut jacturâ conciliari. Hinc Molina & Iansenius in diversas & oppositas aded sententias abierunt, ut illud usurpare possint: Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo, si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam. Alteri enim visum est, gratiæ vim extenuandam esse & temperandam, ne libertatem, ut ita dixerim, frangeret, quam pene vitream facit, aded vis omnis impatientem putat. Alteri contra visum est, laxandam & veluti dilatandam libertatem in spontaneitatem, ut vim omnem gratiæ, quanta sit, ferat. Verum suis solum consecutionibus, infinitis penè intervallis separantur, sed eodem principio juncti sunt. Quid verò eorum commune cum Thomistis? planè nihil; & consecutioni-